

Cho den prijs ghegheue was den ghenē dien best verdient hadde indē cernope. daer grote vmecht bedieuen was vā etlites en demofoen.

Dar. C. vii. capittel.

In den nacht vergaen was en ghenen schonen dach aenquam so ghinghē die heeren en vrouwē ter capellen waert en eerden den opperste heere dyet al verleent hadde en noch daghelic verleent. en si hoorde misse Als die misse ghedaen was so ginghē die ouders vande heerē totten vrouwen en gauen dat vonnisse vanden vier heerē wpe si waren die best prijs verdient hadden. Die ierste was etlites. daer nae demofoen. die coninc lo dewijc vā vianerit. en die vierde die coninc vā arragoen. Die ionghe

kepserinne erelebia. en mar grieta en dander maechde hadde wel vstaē dat woort vande ouders en vande keisere. Aldus gauen die vrouwen last den herautē dat sy die princen soude doe comē te houē. die weiche die prijs verdient hadde om al daer vā dē maechde en vrouwē gewille comt te sine en prijs taen verdene. Die herautē die dit wel verstaen hebben sijn gegaen om die voorghe noemde heerē. en hebbe hē die wete gedaen etlites en demofoen die bootschap ontfanghen hebbende sijn op gheleten met schonen state. en also gherede tot des keplers pallaps. daer si eerlike en seer weerdichlike ontfanghen waren van heerē en

van vrouwen. Die coninc vā manerijche lo dewijc. en die coninc vā arragoen en at also gheringhe als si die tūdinghe hadde. so laten si oot wter maten seer costelike op met al hare state. en sy reden nae des keplers pallaps toe. daer si groot gheluyt hoorden vā trompetten claroenē en schalmeyen en van alderhande musphen dyemē verdenckē conde. ende dat ter liefden van haer lieder incomste. Die kepler heyndic en alle sijn heerē en vrouwē en alle die maechden ontfinghen dese heeren seer lieuelic en lostelic met groter triumphen en met groter bisshapen. En si waren doen sitten eerweerdeliken neuen den kepler heyndic en neuen der kepserrinnen erelebia. ende daer warē si gediēt met alle maniere

s iij

[s3ra] *Hoe den prijs ghegeven was den ghenen dien best verdient
hadden inden ternoye, daer grote vruecht bedreven was
van Etsijtes ende Demofoen.*

Dat .CVIJ. capittel.

Als den nacht vergaen was ende den schonen dach aen quam, so ghinghen die heeren ende vrouwen ter capellen¹ waert ende eerden den oppersten Heere dyet al verleent hadde ende noch daghelicx verleent, ende si hoorden misse.

Als die misse ghedaen was, so ginghen die ouders² vanden heeren totten vrouwen ende gaven dat vonnisse vanden vier heeren, wye si waren die best prijs verdient hadden. Die ierste was Etsijtes, daer nae Demofoen, [daer nae]³ die coninc Lodewijc van Vrancrijc, ende die vierde, die coninc Evac van Arragoen. Die jonghe [s3rb] keyserinne Eresebia ende Margrieta ende dander maechden hadden wel verstaen dat woort vanden ouders ende vanden keisere. Aldus gaven die vrouwen last den herauten dat sy die princen souden doen comen te hove, die welcke die prijs verdient hadden, om al daer van den maechden ende vrouwen gewillecomt te sine ende prijs taenverdene.

Die herauten die dit wel verstaen hebben, sijn gegaen om die voorghenoemde heeren ende hebben hem die wete gedaen. Etsijtes ende Demofoen die bootschap ontfanghen hebbende, sijn op gheseten met schonen state ende also ghereden tot des keysers pallays, daer si eerliken ende seer weerdichliken ontfanghen waren van heeren ende van vrouwen. Die coninc van Vrancrijcke, Lodewijc, ende die coninc van Arragoen, Evac, also gheringhe als si die tijdinghe hadden, so saten si ooc uuter maten seer costeliken op met al haren state, ende sy reden nae des keysers pallays toe, daer si groot gheluyt hoorden van trompetten, claroenen ende schalmeyen ende van alderhande musyken dye men verdencken conde, ende dat ter liefden van haer lieder incomste.

---

1. ter capellen waert: Deze keer gaat men dus niet in optocht naar Sinte Sophijen Kerke (de Aya Sophia), de grote kerk van Constantinopel, maar naar een inpandige paleiskapel.

2. die ouders vanden heeren: de senioren van de herenjury

3. Ontbreekt in Vorsterman 1516.

Die keyser Heyndric ende alle sijn heeren ende vrouwen ende alle die maechden ontfinghen dese heeren seer lievelic ende lostelic met groter triumphen ende met groter blijschappen. Ende si waren doen sitten eerweerdeliken neven den keyser Heyndric ende neven der keyserinnen Eresebia, ende daer waren si gedient met alle manieren [s3va] van spijsen¹ ende van drancke, alsomen schuldich is sulcken coninghen ende princen te dienen, elc nae sijnder weerden ende nae sijn edelheyt.

Doen spraken die o[u]derlinghen² metten keyser dat die vrouwen gheven souden den prijs so hy ghejugiert was van hem lieden, ende seyden: “Schoon keyserinne, gaet met uwen vrouwen ende maechden ende gheeft elcken vanden vieren bestdoenders dat hy verdient heeft! Die keyser ende sijn vader ende wi ouders, die begherent also.”

Die keyserinne seyde: “Ghi heeren ende princen, wi sijn beschaemt, mer nae ons simpel macht sullen wijt voldoen.”

Aldus ginc die keyserinne ende Margrieta ende alle die ander vrouwen ende maechden die daer waren, ende si riepen die herauten om bi hem lieden te comene, also si deden, ende si brochten den prijs bi die vrouwen.

Doen seyde die keyserinne: “Margrieta van Limborch, neemt den oppersten prijs ende laet ons die presenteren Etsijtes ende Demofoen als verdient met haren ridderliken daden.”

Margrieta die schaemde haer ende seyde: “Eerweerdighe keyserinne, tsoude u veel badt betamen dan mi, ende ooc so ist schamelic voor maechden alsulcken last te doene.”

Daer op die keyserinne antwoorde ende seyde: “Neen, Margrieta, ic weet wel dat ghi alsulcken bootschape seer gaerne draecht!”

Aldus so traden die vrouwen voort bi die heeren die den prijs verdient hadden, ende Margrieta die seyde: “O, Etsijtes, gheweldich coninc van Armenien, neemt hier ende wilt aenveerden den prijs die u van rechtsweghen toe behoort, ende ghi, her Demofoen, ridder, onder u beyden, want ghi twee den oppersten prijs heerliken verdient

---

1. Vorsterman 1516: neuen den keyser heyndric *ende* neuen der keyserinnen eresebia. ende daer waren si gedient met alle manieren [s3va] neuen den keyser *ende* der keyserinnen daer waren si gedient met alle manieren (dittografie)

2. Vorsterman 1516: onderlinghen — bedoeld lijken de eerder genoemde “ouders”.

neuen den kepser en der kepserinnen
daer warē si gediēt met alle manierē
vā spijfen en vā diācke alsomē schul-
dich is sulckē coninghen en princen te
dienen elc nae sijnder weerdē en nae
sijn edelheyt. Doen spraken die onder-
linghē metē kepser dat die vrouwen
gheue soude dē prijs so hy gheingiert
was vā hē liede en sepde. schoon kep-
serinne gaet met uwen vrouwe ende
maechde en gheeft elckē vandē vierē
bestdoēders dat hy verdient heeft. die
kepser en sijn vader en wi ouders die
begherent also. Die kepserinne sepde
ghi heerē en prince wi sijn beschaemt
mer nae ons simpel macht sulle wiht
voldoen. Aldus ginc die kepserinne en
margrieta en alle die ander vrouwe
en maechde die daer warē. en si riepē
die heraut om bi hē lieden te comene
also si dedē. en si brochten den prijs bi
die vrouwe. Doē sepde die kepserinne
margrieta van limbourch. neemt den
oppersten prijs en laet ons die presen-
teren ethtes en demofoen als vdiēnt
met hare ridderlike daden. margrie-
ta die schāde haer en sepde. eerweerdighe
kepserinne soude v veel badt be-
tamen dan mi. en ooc so ist schamelic
voor maechde alsulcken last te doene
Daer op die kepserinne antwoorde en
sepde. neen margrieta ic weet wel dat
ghi alsulcken bootschape seer gaerne
diaecht. Aldus so tradē die vrouwen
voort bi die heerē die den prijs vdiēnt
hadden en margrieta die sepde. o ethtes
gheweldich coninc vā armenien.
neemt hier ende wilt aen veerde den
prijs die v van rechts weggen toe be-
hoort. en ghi her demofoen ridder on-
der v beyde. wāt ghi twee dē opperste
prijs heerliken vdiēnt hebt. en dat na

twijffen der ouders heerē en vrouwe
die v daer in gheaucerteert en ghepro-
mouert hebben dat ghi weerdich sijt
den prijs contfanghen. en dat by wel
verdiēnen. Als dan margrieta haer
woort volseyt hadde so stōt ethtes op
en demofoen. en danctē seer den vrou-
wen en maechde dat si hem deden al
sulckē eere en weerdicheyt. en ethtes
en demofoen schonckē hare verdiē-
den prijs margrieten ende psonia ter
stont weder ont. en dat wt groter lief-
den en ionsten die si tot den vrouwen
droeghē. Die vrouwen warē seer be-
schacmt. ende dat door die ghifte die si
hē lieden boden. maer ymimers si na-
ment in dancke. en si ghinghen bi die
ander twee coninghē te weten den co-
ninc lodewijc vā viancrich. en den co-
ninc euac van arragoen. Daer was
belast selpadoene des coninc vā hon-
gerijen dochtere. dat si dē prijs gheue
soude den coninc lodewijc en dē coninc
euac. Aldus quamē die vrouwe bi die
voor gheuoemde heerē. en selp adone
die deert relaes bi beueel vā der ionger
kepserinne erelebia die haer den laste
ghegheue hadde. Selp adone die groe-
te den coninc lodewijc vā viancrische
en sepde met soetmondigher spraken
o coninc vā viancrische prince mach-
tich. en ghy coninc euac vā arragoen
wilt hier beyde aen veerde uwen ver-
diēden prijs. die ghy heerlike en wel
vdiēnt hebt nae ingieren des ouders
heerē en princen vrouwen en maech-
den. en si bidden v dat uwer eerbaer-
heyt ghelieuen sal in dancke te nemē
dat men v presenteert tuwer eeren en
tuwer liefden. Als dan die coninc lode-
wijc van viancrische aen hooide die
soetmondighe sprake van sinen lieue

hebt, ende dat na [s3vb] twijsen¹ der ouders, heeren ende vrouwen die u daer in ghea[d]verteert² ende ghepromoveert hebben dat ghi weerdich sijt den prijs tontfanghen, ende dat by wel verdienen!”

Als dan Margrieta haer woort vol seyt hadde, so stont Etsijtes op ende Demofoen, ende dancten seer den vrouwen ende maechden dat si hem deden al sulcken eere ende weerdicheyt. Ende Etsijtes ende Demofoen schoncken haren verdienden prijs Margrieten ende Ysonia ter stont weder om, ende dat uut groter liefden ende jonsten die si tot den vrouwen droeghen. Die vrouwen waren seer beschaemt ende dat door die ghifte die si hem lieden³ boden, maer ymmers si nament in dancke, ende si ghinghen bi die ander twee coninghen te weten den coninc Lodewijc van Vrancrijc ende den coninc Evac van Arragoen. Daer was belast Selyadoene, des conincx van Hongerijen dochtere, dat si den prijs gheven soude den coninc Lodewijc ende den coninc Evac. Aldus quamen die vrouwen bi die voor ghenoomde heeren, ende Selyadone die deet⁴ relaes bi bevel vander jonger keyserinnen Eresebia, die haer den laste ghegheven hadde.

Selyadone die groete den coninc Lodewijc van Vrancrijcke ende seyde met soetmondigher spraken: “O, coninc van Vrancrijcke, prince machtich, ende ghy, coninc Evac van Arragoen, wilt hier beyde aenveerden uwen verdienden prijs, die ghy heerliken ende wel verdient hebt nae jugieren des ouders, heeren ende princen, vrouwen ende maechden, ende si bidden u dat uwer eerbaerheyt ghelieven sal in dancke te nemen datmen u presenteert tuwer eeren ende tuwer liefden.”

Als dan die coninc Lodewijck van Vrancrijcke aenhoorde die soetmondighe sprake van sinen lieve, [s4ra] verblijde sijn herte, ende hy stont op ende loech op haer, ende hy namse vriendelic in sinen arme ende seyde: “O, Selyadoene, lief, al quamen alle Gods enghelen tot mi, so en mochten si mi niet so willecome wesen als ghi my sijt, ende dat selve dat ic verdient mach hebben inden ternoy ende met stekene oft met slane nae wapenen recht, daer ben ic toe ghedelybereert mijn deel u daer af te schinckene, ende dat uut goeder liefden die ic u drage in

---

1. twijsen: het oordeel

2. Vorsterman 1516: gheaverteert

3. si hem lieden: Demofoen en Etsijtes aan Margrieta en Ysonia

4. deet: deed het

eerbaerhede sonder vilonye.”

Doen seyde Evac: “O, coninc ende prince, ter liefden van u ende der schoonder maecht Selyadoene so ben ick ghesint haer te schinckene mijn deel vanden selven prijse, ende dat ter liefden van u.”

Die coninc Lodewijc die dancte den coninc Evac herteliken seer van sijnder goeder jonsten. Die maecht Selyadoene die bedancte beyde die coninghen uuter maten seer vanden ghiften, ende si was seer verblijt. Aldus so was elck beghift nae sijnder weerden ende nae sinen staet.

Die keyserinne Eresebia seyde: “Ghy heeren, ghy princen ende ghi machtighe mannen, die u inden ternoye wel ghehadt ende ghequeten hebt, ende dat ter liefden van sijnder comste van mijns mans vadere, mijn eerweerdighe heeren, volcht mi al te samen bi den hertoghe van Lymborch ende bi den grave van Athenen ende den keyser, mijnen man! Wi willen alderhande ghenoechte hantieren diemen verdencken mach nae edelheyts aert, ende bedriven alle solaesheyte ende jolijt des herten begheeren.”

Aldus so volchden die voor ghenoomde heeren der jongher keyserinnen Eresebia ter maeltijt bi den anderen heeren, daer si wel ghetracteert waren, alsoot sulcken heeren wel betaemt.

verblide sijn herte. en hy stont op en loech op haer en hy namse vriendelic in sinen arme en seyde. o selpadoene kief al quamē alle gods enghelen tot mi so en mochten si mi niet so wilcomē wesen als ghi my sijn. en dat selue dat ic verdient mach hebbē inden ter nop en mer stekene oft met slane nae wapenen recht daer ben ic toe ghedehereert mijn deel v daer af te schinckene. en dat wt goeder liefden die ic v drage in eerbaerhede sonder wilonpe Doen seyde euac o coninc en prince ter liefden vā v en der schoonder maecht selpadoene so ben ich ghesint haer te schinckene mijn deel v andē selue pijs se en dat ter liefden van v. Die coninc lodewijc die danctē dē coninc euac herceliken seer vā sijn der goeder ionken. Die maecht selpadoene die bedanctē hepde die coninghen wter maten seer v andē ghiften en si was seer verblift. Aldus so was elck begift nae sijn der weerden en nae sinen staet. Die hepserinne erelesia seyde. ghy heerē ghy pūncen en ghi machtighe mānen die v inden ternope wel ghehadē en ghequaten hebt. en dat ter liefden vā sijn der comste van mijns mans vadere. **M**ijn eerweerdighe heerē volcht mi alte samen bi den hertoghe van spm boich. en bi den graue vā athenen en den hepser mijnen man. wi willen alderhande ghenoechte hantieren die men verdenckē mach nae edelhepts aert. en bediuen alle solaecheyt ende iolijc des herten begheeren. Aldus so volchden die voor ghenoechte heerē der iongher hepserinnen erelesia ter maectijc bi den anderē heeren daer si wel ghetraeteert warē alsoot sulcken heeren wel betaemt.

Hoe dat die califfē van baldac beclaechde dat groote verlies schade en lachtere dat hem die herstene gedaen hadden voor constantinobelen. daer alle sijn vrienden verlaghe warē. en hoe hi dat wreken woude.

Dat. C. viij. capittel.

Die califfē van baldac.

Over maers dijn instrumenten
 Sij als serpentes
Met grote riguerē tons wert iaecht
Wy hebben vele dootceliker pienten
 Sij hadt in renten
 dē stādaert ghi vradelic op os draecht
Hoeresoons schipers sidi nu vlaecht
Volcanus wapene en hour niet tegē
 mettē stert vā scopio sijn wi geplaecht
Vā saturnus als os victorie vtraecht
 wāt de grieckē hebbēt al ton dē gelēgē
Je vwoede mocht ic mijns wille plegē
Tot waaken ben ic noch gheneghen
Touer dinken doet mi vererru
So d; ic al grieckē sonder lāger merrē
Poch sal indē calluwē grōt af berren

Die coninc caspus sone vā lpbria
 Califfē edel machtighe soudaen
 Sij te vrede en en wilt v niet verstaē
Hauscas sone coninc van galplee
Doecht en regent der rooder zee
 cleopatri dē ruese machtighe iōd gelike
Willē cōstātinobebe bringhē in v sike
En wreken die schade deen en groot
Dat alle ons maghen sijn bleuē doot
Door eē meysen die wy wilde hebbē
Sullen sy becopē bi mamets rebben
Die erelesia des heplers dochtere
 Sal ic noch hebben.

Die califfē van baldac

Dies is my te sochtere
Dat ghi ghewillich sijn dat te wreken
 Shenē būsāt en staet v te gebreken
Sout sijners sal ic elckē te vullē geuē

[s4rb] *Hoe dat die calijffe van Baldac¹ beclaechde dat groote verlies, schade ende lachtere dat hem die Kerstenen gedaen hadden voor Constantinobelen, daer alle sijn vrienden verslaghen waren, ende hoe hi dat wreken woude.*

Dat. CVIIJ. capittel.

Die calijffe van Baldac:

[Ou]² *Maers,³ dijn instrumenten,
gby, als serpentes
met groten riguere tons wert jaecht.
Wy hebben vele dootteliker prenten⁴
gbehadt in renten.⁵
Den standaert⁶ ghi verradelic op ons draecht.
Hoeresoons, schimpers, sidi nu versaecht!?⁷
Volcanus⁸ wapene en hout niet tegen.
Metten stert van Scorpio⁹ sijn wi geplaecht.
Van Saturnus als¹⁰ ons victorie vertraecht,
want de Griecken hebbent al tonder geslegen.
Ic verwoede. Mocht ic mijns willen plegen,
tot wraken ben ic noch gheneghen.
Toverdincken doet mi vererren,
so dat ic al Griecken sonder langer merren
noch sal inden calluwen¹¹ gront af berren!*

-
1. Baldac: traditioneel geïdentificeerd als Bagdad (ook al heeft dat geen zeehaven).
  2. Vorsterman 1516: **O** ver maers — Jan Bouman z.j.: **O** Mars
  3. Maers: Mars, de god van de oorlog
  4. prenten: wonden
  5. in renten: als dank
  6. standaert: (aanvals)vaandel
  7. versaecht: moedeloos
  8. Volcanus: Vulcanus, de Romeinse god van de (wapen)smeden
  9. stert van Scorpio: de staart van Scorpio is afkomstig uit de middeleeuwse astrologie.
  10. als: al [?]
  11. calluwen: kale — Jan Bouman z.j.: inden helschen gront

Die coninc Caspus sone van Lybra:

*O, calijffe, edel, machtich soudaen,
Sijt te vreden ende en wilt u niet verlaen!¹
Flauscus sone, coninc van Galylee,
Voecht² en[de] regent der Rooder Zee,
Cleopatrinen ruese, machtich zonder gelike,
willen Constantinobele bringhen in versike³
en[de] wreken die schade cleen ende groot!
Dat alle ons maghen sijn bleven doot
door een meysen⁴ die wy wilden hebben,
sullen sy becopen, bi Mamets rebben!⁵
Die Eresebia, des keysers dochtere,
sal ic noch hebben!*

Die calijffe van Baldac:

*Dies is my te sochtere
dat ghi ghewillich sijt dat te wreken.
Ghenen bijstant en staet u te gebreken.
Gout, silvers sal ic elcken te vullen geven.
[s4va] Ic en scheede van u niet, al soudicker om [sneven]⁶
en[de] daer laten dleven,
ic en sal wrake hebben, my wel verstaet,
vander mesdaet!*

Cleopatrinen ruese:

*O, princelic saet, opclimmende graet,⁷
wy werden alle u toeverlaet*

---

1. en wilt u niet verlaen!: wind u niet op!

2. Voecht: Voogd

3. versike: gevaar

4. meysen: meisje

5. rebben: ribben

6. Vorsterman 1516: flauwen — verbeterd naar Jan Bouman z.j.

7. graet: trap (naar boven)

*die stadt te winnen met onser macht.
Wi sullen subtijlhey¹ doen gaen voor cracht.
Ons vrienden versmacht int tormenteren,
die schade sal ic hem doen restoureren,
want meest die macht van beydenisse
beefter dlijf gbelaten!*

Die coninc Caspus sone:

*Dat en is gheen misse:²
Die soudaen van Babilonien verbeven,
mijn vader Caspus, machtich beseven,
jae, .XL. coninghen, hoort wat ic verbale,
sijnder wel bleven, jae, bi ghetale,
sonder alle dandere, om ons verdullen.³
Desen lachtere dat wi wreken sullen
en[de] leveren u het landt, calijffe en[de] beere,
in dijnen handen.*

Des conincx sone van Capadocien:

*En vermet u niet te seere,⁴
gby jonc coninc, beere van Lybera!
Aent werc slaet mi⁵ de vromicheit gha,
niet aen die woorden, want die conqueste
leyt inde daet. Elc doe sijn beste,
want vele vermetens dat is blamelic.
Wint gby die stadt, het is u vramelic.⁶
Mer ic duchte, eert werc geaventuert wert,
dat si u al te sterc bemuert wert,
al meendyse also met crachte te winnen.*

---

1. subtijlheyd: slimmigheid

2. Dat en is gheen misse: Dat zegt u juist!

3. verdullen: dwaasheid

4. En vermet u niet te seere: Matig uw grootspraak

5. mi: men

6. het is u vramelic: het strekt u tot eer.

*Niet¹ ic consenteert u wel te beginnen.
Tis messelic oft coyen hasen vinghen.*

Cleopatrין die ruese:

*Ic versage mi luttel van sulcken dinghen,
coninc, heere ende prince machtich.
Die goet willighe die is alte crachtich,
die voor sinen prince dwerc doet met luste.
Sidy versaecht? Blijft in u ruste
[s4vb] en[de] neemt een taerge² van seven mijlen!
So sidi voor gaverloten³ bescut en[de] pijlen.
Si en worden verrudert⁴ noch verjonckert⁵
die metten kercuulen bliven verdonckert
als mi⁶ werken van eren plech te beslechten.
Ghy hadt liever te slapen dan te vechten.
Her coninc, wat wildy u onderwinden?*

Des conincx sone van Capadocien:

*Dat soudy in u schotele wel vinden,
en dade den calijffe bi den oppersten god.
Wat meendy, jonc coninc, verwaent sot,
en[de] Cleopatrין, soudy mi also vereenen
dat ic my so soude laten vercleenen
dat ic het werc niet en soude dorven bestaen?
Jae ic, certeyn! Mer wi sullen ontfaen
sulc loon als dander gebat hebben daer voren:
dats dlijf verloren inden toren.
Dits den noot en dexploot
datter af comen sal.*

---

1. Niet: Niettemin

2. taerge: schild

3. gaverloten: werpspiesen

4. verrudert: tot ridder geslagen — Jan Bouman z.j.: veroudert: gepromoveerd [?]

5. verjonckert: in de adelstand verheven [?]

6. mi: men

Ic en scheede vā v n; al soudicker om
En daer laten dleuen (kluwen
Ic en sal wrake hebbē mp wel vstaet
Vander mēdaet

¶ Cleopatrī die ruēse

Opuncelic laet, opclimende graet
Wp werden alle v toe verlaet
Die stad te winnē met onser macht
Wi sullē subtyl; doē gaē voor cracht
Ons vniendē vsmacht, int romēterē
Die schade sal ic hem doē restoueren
Wāt mceft die macht vā hepdēnisse
Heester dīst ghelaten

¶ Die coninc caspus sone.

Dat en is gheen misse
Die soudaen vā babiloniē verheuen
Mij vader caspus machrich beueen
Iae. xl. coninghē hoor wat ic verhaele
Sijnder wel bleuen iae bi ghetale
Sonder alle dādere om os verdullen
Desen lachtere dat wi wreken sullen
En leuerē v het landt califfē en heere
In dīnen handen

¶ Des coninc sone vā capadociē

En vermet v niet te seere
Ghy ionc coninc heere van spbera
Kent wert staet mi de vromicheit gha
Niet aē die woordē, wāt die conquēste
Lept inde daet, elc doel sijn beste
Want vele vmetens dat is blamelic
Wint ghy die stad het is v vramelic
Mer ic duchte eert wert geaentuerē
D; si v al te sterc bemuert wert (wert
Al meendyse also met crachte te winē
Niet ic consenteert v wel te beginnen
Eis mestelic oft copen halen vinghen

¶ Cleopatrī die ruēse.

Ic verlage mi luttel vā sulckē dinghē
Coninc heere ende prince machrich
Die goet willighe die is alte crachtich
die voor sine price dwert doet m; luste
Sidp verlaecht blijft in v ruste

En neemt een taerge vā seuē msten
So sidi voor gaucilotē bescut en phtē
Di en wordē vrudert noch vionckert
Die mettē herc wlen bliuē v donckert
als mi werhē vā erē plech te beslechtē
Ghy hadt lieuer te slapē dā te vechte
Her coninc wat wildp v onder windē

¶ Des coninc sone vā capadociē
Dat soudp in v schoete wel vinden
En dade dē califfē bi dē opperstē god
Wat meendp idē conic verwaent sot
En cleopatrī soudp mi also vercenē
Dat ic mp so soude laten vercleenē
d; ic het wert n; en soude douē bestaē
Iae ic certepn mer wi sullen ontfaeen
Sulc loō als dāder gehat hebbē daer
Dats dīst vloren indē toren (voren
Dits den noor, en dexploot
Datter af comen sal

¶ Cleopatrī die ruēse.

Ic bliuer voren doot
Oft ic crēge blāt met courē sermoene
¶ Die califfē van baldac.
A v pooghē wp os te schepe te spoene
Ent tbeste te doene, strīst als spoene
Sp batē troene, pūnt mite bevroene
Connē wi dlant van griechē winnen
Ic sal v eeuwelic daer omē beminuen
Dus gawp ons bereedē ongespaert
En repfen wp te griechen waert

¶ Dus repfden si nae dlant van
A griechē toe en meendē dat wel
te winnē, mer si en wisten niet dat al
te die edelen daer in noch v gaderē wa
ren en wel op haer hoede al en wistē
si vander comsten niet, want si warē
in groter vuecht en in groter blōscap
die haest verstoort wert vandē sarast
nen dte int landt quamey bernen en
blaken, als si te lande quamē al dat si
vondē dat sloeghē si door, en sp stakē
al omē het vier in, en verberdent al

Cleopatrין die ruese:

*Ic bliver voren doot
oft ic crijge dlant met corten sermoene.¹*

Die calijffe van Baldac:

*Nu pooghen wy ons te schepe te spoene²
ent tbeste te doene. Strijt als lyoene!
By Ba[r]entroene,³ pijnt mi te bevroene!⁴
Connen wi dlant van Griecken winnen,
ic sal u eeuwelic daer omme beminnen.
Dus gawy ons bereeden ongespaert
en[de] reysen wy te Griecken waert!*

Aldus reysden si nae dlant van Griecken toe ende meenden dat wel te winnen, mer si en wisten niet dat alle die edelen daer in noch vergadert waren ende wel op haer hoede, al en wisten si vander comsten niet, want si waren in groter vruecht ende in groter blijscap, die haest verstoort wert vanden Sarasinen die int landt quamen bernen ende blaken.

Als si te lande quamen, al dat si vonden dat slo[e]ghen si doot, ende sy staken al omme het vier in ende verberndent al⁵ [t1ra] dat si krijghen mochten so dattet arm landt volc en wiste waer bliven. Een deel vluchten si na Andernob[e]le,⁶ dander nae Constantinobele ende quamen daer claghen die schade ende den lachtere die hem gheschiet was. Die keiser ende die edele dit horende, waren seer tonvreden, ende sy ordineerden eenen heraut die aen hem reysen soude om te horen waer omme dat si daer quamen die fortse doende.

---

1. sermoene: gebed, preek

2. spoene: spoeden

3. Vorsterman 1516: By baten troene — Moisan I, 1: BARAT(R)ON 1: dieu sarrasin.

4. bevroene: 'vro' (lijk) maken [?]

5. Vorsterman 1516: al [d5ra] al (dittografie)

6. Vorsterman 1516: ander nobole

al dat si crughē mochte so dattet arm
 lāndt volc en wiste waer bliuen. en
 deel vluchte si na ander nobele. dan
 nae constantinobele en quamē daer
 slaghe die schade en dē lachtere die hē
 gheschiet was. Die keiser en die edele
 dit horende warē seer ton vrede. en hi
 ordinerde eenē heraut die aē hē rep
 sen soude om te hoie waer omē dat si
 daer quamē die forse doende. Die he
 raut nam dē last aen en hi reedt bi dē
 calijffe. die sijn heyr ghesleghe hadde
 ruffschē ander nobelen en die hauene
 vā constantinobele. si saghe dē heraut
 comē en si redē hē teghe en vingē hē
 en vracchde vā waer dat hi quam en
 wat sijn begherē was. Doē seyde die
 heraut ghi herē leyt mi bi uwe opper
 sten daer sal ic v mijnē last ontbindē
 wat mijn begherē is en mijns heren
 begherē die keysere vā griechē en alle
 sijn familie. Als si dit hoorde vanden
 heraut so brochten si hē bi den calijffe
 der heydenen. en als hi daer bi quā so
 groete hi hē nae sijn tale. en hi gaf dē
 calijffe eenē brief daer in stont des kei
 sers meninghe en alder heerē sijn die
 bi hē warē. Die calijffe aen veerde dē
 brief en seyde wie is die man dien my
 sendt. die heraut seyde. die ionghe heyr
 ser vā griechē. die conic vā vianctric.
 die coninc vā armenien. die conic vā
 arragoen. en demofosē des soudaens
 broeder vā babiloniē. Die calijffe dit
 hoende was seer verwōdert dat alle
 die heerē noch al daer warē mit hare
 volche. en hi dede den brief lesen daer
 in ghescreuē stont. Ic keysere vā grie
 chen voech en regent verwonder my
 seer waer bi dat ghi so stout en so hoe
 ne sijt te comē in mijn landt branden
 en rouen sonder mijn wetē. oft my te

ontlegghe dwelc verraders daet is.
 en gheen edelder liedē daet. mer sijn
 vileyns daden. Aldus ic keysere van
 griechē ontbiede v dat ghi ruymt mij
 landē en mijn palen. en restoreert die
 scha de die ghighe daen hebt. oft neen
 waer dat ghijt laet ic salt v doen doen
 en v so onthalen als ic gedaen hebbe
 v voor vaders. die ich vele metter hāt
 int velt verflaghen hebbe. Als dit die
 calijffe hoorde so ontsat hi vā thorne
 en seyde. en leest niet meer het is ghe
 uoch ghelesen. ic en wils niet meer ho
 ren en seyde totten heraut. gaet ende
 segt uwen meester den keysere dat ich
 hem ontbiede dat hi mi lant en crone
 ouer gheue en stae tot mijder ghen a
 den. en versoe ne daer mede ds alder
 ouders ope hier bleuen sijn int landt.
 want ic en sal tot ghenen daghen op
 houwen ic en hebbe dat keysere sijn in
 mijnder ghewelt en ooc den keysere.
 en alle die heeren die hē helpen en bī
 standt doen. want icken ben hier niet
 ghecome om haest wedet om te heerē
 ic en hebbe mijnen wille van dit lant
 van griechē. en tot eenē sekerē litteke
 so geef ic v en neem daer dien duffinc
 die gheef ic v. en doeter uwe wille me
 de. ende doet v bootschap wel. Die he
 raut bedancte den calijffe en seyde. he
 re al v beueel sal gedaen sijn. en daer
 met schiet hi van hem lieden en reedt
 weder omē nae constantinobelen. en
 die sarasinen bleuen in haer perc. en
 si deden hem wel sterck begrauen op
 auentuer wat hem gheboerē mochte
 vā den kerstenen punten die daer bi
 malcanderen seer sterck waren binnē
 der stadt. Aldus stelden si haer schaer
 wake om wel beurt te sijn vā allen
 qualen der kerstenen heeren.

Die heraut nam den last aen, ende hi reedt bi den calijffe, die sijn heyr gheslegghen hadde tusschen Andernobelen ende die havene van Constantinobe. Si saghen den heraut comen, ende si reden hem teghen ende vingen hem ende vraechden van waer dat hi quam ende wat sijn begheren was.

Doen seyde die heraut: “Ghi heren, leyt mi bi uwen oppersten! Daer sal ic u mijnen last ontbinden, wat mijn begheren is ende mijns heren begheren, die keysere van Griecken ende alle sijn familie.”

Als si dit hoorden vanden heraut, so brochten si hem bi den calijffe der heydenen. Ende als hi daer bi quam, so groete hi hem nae sijn tale, ende hy gaf den calijffe eenen brief, daer in stont des keisers meninghe ende alder heeren sin, die bi hem waren.

Die calijffe aenveerde den brief ende seyde: “Wie is die man dien¹ my sendt?”

Die heraut seyde: “Die jonghe keyser van Griecken, die coninc van Vrancrijc, die coninc van Armenien, die coninc van Arragoen ende Demofoen, des soudaens broeder van Babilonien.”

Die calijffe dit horende, was seer verwondert dat alle die heeren noch al daer waren mit haren volcke, ende hi dede den brief lesen, daer in ghescreven stont:

Ic, keyser van Griecken, voecht ende regent, verwonder my seer waer bi dat ghi so stout ende so koene sijt te comen in mijn landt branden ende roven sonder mijn weten oft my te [t1rb] ontsegghen,² dwelc verraders daet is ende gheen edelder lieden daet, mer tsijn vileyns daden. Aldus ic, keysere van Griecken, ontbiede u dat ghi ruymt mijn landen ende mijn palen ende restoreert die schade die ghi ghedaen hebt. Oft neen, waer dat ghijt laet,³ ic salt u doen doen⁴ ende u so onthalen als ic gedaen hebbe u voorvaders, die ick vele metter bant int velt verslagghen hebbe.

---

1. dien: die hem

2. ontsegghen: de oorlog te verklaren

3. laet: achterlaat, nalaat

4. doen doen: doen behandelen

Als dit die calijffe hoorde, so ontstac hi van thorne ende seyde: “En leest niet meer. Het is ghenoch ghelesen. Ic en wils niet meer horen!” Ende seyde totten heraut: “Gaet ende segt uwen meester den keysere dat ick hem ontbiede dat hi mi lant ende crone over gheve ende stae tot mijnder ghenaden ende versoene daer mede ons alder ouders dye hier bleven sijn int landt, want ic en sal tot ghenen daghen op houwen,¹ ic en hebbe dat keyserrijc in mijnder ghewelt ende ooc den keysere ende alle die heeren die hem helpen ende bijstandt doen, want ick en ben hier niet ghecomen om haest weder om te keeren, ic en hebbe mijnen wille van dit lant van Griecken. Ende tot eenen sekeren litteken so geef ic u, ende neemt daer dien dussinc,² die gheef ic u ende doeter uwen wille mede, ende doet u bootschap wel!”

Die heraut bedancte den calijffe ende seyde: “Here, al u beveel sal gedaen sijn.”

Ende daer met schiet hi van hem lieden ende reedt weder omme nae Constantinobelen. Ende die Sarasinen bleven in haer perc, ende si deden hem wel sterck begraven³ op aventuer wat hem gheboeren mochte vanden kerstenen princen, die daer bi malcanderen seer sterc waren binnen der stadt. Aldus stelden si haer schaerwake om wel bevrijt te sijn van allen qualen der kerstenen heeren.

---

1. op houwen: ophouden

2. dussinc: gordel versierd met belletjes

3. sterck begraven: verschansen